

szemléletessé, mint pl. a gazdasági téren elért sikereiket. E tekintetben ugyanis az iskolák érdekes változás elé kerültek azzal, hogy a közel jövőben osztálytanításuk mindennapossá válik, ezzel nevelői hivatásuk jelentékenyen kimélyül.

Visszatérve gondolatmenetem elejére, nagy érdeklődéssel kísérhetjük az iskolák évi jelentéseit, mert az odaadó munkásságnak és a szorgalmas tevékenységnek szívós megnyilatkozását láthatjuk. Nem tartanám ezért feleslegesnek, ha olvashatnánk minden iskolaféleségről hasonló összefoglaló adatokat.

Géher Lajos.

Finnország iskolái.

1939 októberében avatták fel a finn irodalom nagy tehetségének, Alexis Kivi-nek szobrát a helsinki Nemzeti Színház előtti téren. Életében tehetségét nem ismerték fel; a professzorköltők voltak népszerűek, ő pedig éhezett, mert műveit nyersnek tartották. Szegényes környezetből származott, szegényen és korán, 28 éves korában, búskomoran halt meg. Zsirai Miklós (Finn-ugor rokonságunk c. művében) így jellemzi őt: „Alakjai húsból, vérből alkotott emberek, emberek, finnek, egyéniségek; él bennük, él körülöttük a finn természet, a csendes tavak pazar pompája, az erdők végtelensége és a sovány irtásföldek rozsvetése.“ A finn társadalom később ráébredt, hogy Kivit életében felismerte és hibáját jóvá akarta tenni. A bűnbánat a holtat már nem támaszthatta föl, nevének állított hát pompás emléket. Nemcsak márványkövet, hideg bronzszlopot emeltek, hanem iskolát, mintaiskolát is a szegényebb családok gyermekei számára. Ez az Alexis Kivi-iskola, amely Helsinki északi részén, a munkásnegyedben Sörnäsban, hatalmas gránitszikla tetején emelkedik és öt emeletének temérdek ablakával, 2700 tanulójával, állandóan hirdeti Kivi emlékét.

1939 nyarán látogattam meg a Kivi-iskolát. Már a lépcsőházba való beléptemkor láttam, hogy világhíres amerikai tanítónők csoportja csevegett, nézelődött és jegyeztetett az előcsarnokban, Ők már „odaát“ hallottak róla. Az iskola híres voltáról még inkább meggyőzött az igazgatói irodában az intézet vendégkönyve: az egész világról idesereglett pedagógusok hosszú névsora mutatta, hogy sokan hallottak az intézetről és jöttek ide tanulni.

Az iskola 75 tanítója részére hatalmas pihenőszobákat (külön a tanítók és külön a tanítónők részére), kávézóhelyiségeket és könyvtárakat építettek. Az igazgató szobájában helyezték el az iskola rádiókészülékét. Ennek segítségével közvetítik a reggeli imádságot az egyes osztályokba, a reggeli imádság után pedig a zsoltárokat, melyeket a diákok is énekelnek. A mi szokásainktól eltérően az imádságot a diákok nem mondják, csak hallgatják. Más iskolákban a reggeli imádság a díszteremben együttesen történik, ebben az iskolában ez a tanulók nagy száma miatt keresztülvihetetlen. Minden osztályban van hangszóró, így az igazgató utasításait irodájából egyszerre az összes tanítónak és tanulóknak kiadhatja. Nagy szerepe van még a készüléknek a hanglemezek

és a rádió diákfélőrájának közvetítésében, mert a finn rádió előadásait tantervszerűen állítja össze. Az idegen nyelvű oktatás és földrajztanítás szempontjából nagyon értékesek a rádió előadásai (útleírások, idegen nyelvű elbeszélések).

Utam innen a tornaterembe vezetett. Az intézetnek 2 tornaterme van. Az öltözőben minden gyerek fiókot kap ruhái részére. A tornaóra végén a gyerekek először is a mosdóterembe vonulnak, megmossák lábukat, majd zuhanyoznak. A tanító üvegfal mögül figyelni őket, ott vannak a csapok, melyekkel a hideg és meleg víz keverését szabályozza. Vidáman, csapkodva, mint a madár, élvezik a gyerekek a friss vizet, majd az öltözőbe mennek, ahol minden osztálynak külön törülközőtartófogasa van. A tartót a mennyezetig lehet fölhúzni, hogy a közlekedést ne zavarja. Most leengedik, ki-ki megkapja saját törülközőjét és szárítkozás után nekifog az öltözködésnek. Az épület mögött labdarugó és futópálya várja a diákokat, télen felöntik és korcsolya- és jégkorongpályául használják. Hogy a kicsinyek se maradjanak téli testedzés nélkül, az iskola dombjának oldalán szánkó-lefutókat készítenek. A hosszú tél országában nagyon fontos a korcsolyázás és sieles tudománya, hiszen közlekedési eszköznek számít a hótalp és a korcsolya a havas és jeges vidéken, sőt vannak, akik már a város sétányain fölcsatolják a hótalpat és így siklanak a széles, a külső negyedbeli utcák középső sétányán át a tengerpart felé.

Gumival borított padlójú, olaj festésű falú, csillogó, tisztaságtól ragyogó folyosókon haladunk a tantermek megtekintésére. A folyosó két oldaláról nyílnak az osztályok. 100 terem van az épületben, ebből 30 tanterem, 2 énekerem, 2 rajzterem, 2 fizikai előadó, stb. Hatalmas ablakú, napos termek ezek, erős keményfa bútorzattal, dús világítással (6—8 lámpa egy-egy osztályban), látszik, hogy az építésnél, az osztályok berendezésénél, az előadótermek felszerelésénél az állam nem sajnálta a pénzt. Itt is azt tapasztaltam, amit általában gyakran láttam Finnországban. A finnek intézmények létesítése, vállalatok alapítása előtt, hosszas előtanulmányokat folytatnak, külföldre utaznak, hogy a hasonló intézményeket megtekintsék. Előzetes tanulmányozás alapján nagy gyakorlati érzékkel összegyűjtik a leghasznosabb vonásokat és ezek alapján elkészítik a létesítendő intézmény tervét. A *hosszas* tanulmányozás után elkészített terv alapján aztán *rövid* idő alatt felépítik saját intézményüket, amely rendszerint felülmúlja a külföldi mintákat. Így készült ez az iskola-épület is, amelyet 1934-ben építettek. Terjedelme 45.000 köbméter. A puszta épület 1.200.000 pengőbe került. Az iskola hatosztályos, fogalmaink szerint egyesíti magában a négyosztályos elemi és a kétosztályos ismétlő iskolát. Mind lányok, mind fiúk látogatják.

Megnéztük a termeket, az előadókat; nagyon szépek, világosak, sok képpel, kísérleti és szemléltető eszközzel vannak felszerelve. Nekünk, magyaroknak nem kell szégyenkeznünk, mert épen Szegeden van ugyanilyen pompás iskolánk, az u. n. mintapolgári. Különbség az, hogy Finnországnak *sok* ilyen korszerű intézete van, *legtöbbje* ilyen.

Felvonóval megyünk fel a felsőbb emeletekre és itt lényeges különbséget veszünk észre. Bizonyos gyakorlati munka (szlőjd folyik a mi

iskoláinkban is. Finnországban azonban minden ismétlő iskolában folyik gyakorlati oktatás. A Kivi-iskola alsó négy osztályához csatlakozó u. n. továbbképző (ismétlő) osztályokban a gyerekek egy keveset ellesnek a praktikus életből.

Egy kis lakásba toppanunk innen hirtelen. Ki lakik itt? Senki. Itt dolgoznak fehér bóbítában, seprővel és portörölő ronggyal a lányok, itt tanulják meg, hogyan kell jövődöbeli lakásukat berendezni és rendben tartani. Ételszag árad a szomszéd helyiségből, 15 gáztűzhely és villanymelegítő körül egy tanítónő vezetésével lányok szorgoskodnak, sűrögnek-forognak fehér kötényben, fehér főkötőkben és főzik ebédjüket. Úgyesen felszerelt szekrények, mosogatók egészítik ki a nagy konybaterem felszerelését. A terem végén éléskamra, másik oldalán kis ebédlő, apró, kedves, négyzemélyes asztalakkal. Ezeknél fogyasztják el főzött ételleiket, itt tanulnak illendő módon enni. A finnek nagyon szeretik a szépen terített asztalt, a szép tálalást és megkövetelik a villa, kanál helyes tartását a helyes társaságbeli viselkedést. A konyhateremben csak 15 lányka szorgoskodik; míg ők főznek, osztálytársnők szabnak, varrnak. Egy másik teremben próbababák, varróasztalok, vasalók és varrógépek tömege: ezek segítségével kapják a lányok harmadik leckéjüket a háziasságból.

A fiúk gyakorlati oktatása sokkal nehezebb. Egy kis fúrás-faragásra és asztalosmunkára oktatják őket. Három műhelyben dolgoznak gyalúpadokon, széket, szekrényt csinálnak.

A gyerekek egészségére nagyon vigyáznak, minden évben kétszer megvizsgálja őket az iskolaorvos, mindegyikről külön egészségügyi lapot vezetnek és gondoskodnak gyógyításukról. Az orvos nem tartózkodik állandóan az iskolában, de van ápolónő, aki az előforduló kisebb bajokat orvosolja.

Tandíj nincs, az iskolai oktatás ingyenes. Más ismétlő iskolában sincs tandíj. Altalában ugyanez a szellem a többi intézetben is; nemcsak ismétlő iskolákban, hanem még liceumokban (gimnázium) is láttam gyalúpadokat. *A Kivi-iskola nem az idegenek kápráztatására készült mintaépület, hanem a finn nemzet gyakorlatias törekvéseinek, korszerű szellemének, magassvonalú iskolapolitikájának egyik megtestesítője.*

Az épület előtt kerek kőlap, négy sarkában négy kőfej jelképezi a négy világtájat, a mindenfelé tekintést. Mintegy hirdetik ezen-iskola és a finn iskolaügy törekvéseinek követésre méltó példáját!

*

Finnországban nagy súlyt vetnek a gyakorlati oktatásra. Legcél-szerűbb, ha mezőgazdasági oktatását vesszük szemügyre összehasonlítás céljából, mert Magyarország és Finnország egyformán földművelő állam. A finn lakosság 59 %-a földművelő, kb. miként nálunk, tehát a földművelés az ország főfoglalkozása.

A mezőgazdasággal való tudományos foglalkozás már nagyon régi Finnországban. A régi turkui egyetem tanárai már a XVIII. század második felében foglalkoztak mezőgazdasági kérdésekkel, már 140 évvel ezelőtt mezőgazdasági társulatot alakítottak Turkuban, a régi finn fővárosban. Végül, hosszú előkészületek után, 100 évvel ezelőtt egy állami

birtokon megalapították az első mezőgazdasági iskolát, melynek általános jellegű gazdasági tanfolyamai mellett külön birka- és szarvasmarha-gondozó tanfolyamai is voltak.

Nem akarok ezen iskolák fejlődésének kérdésével hosszasan foglalkozni, csak hazánk helyzetével való összehasonlítás céljából fogok néhány adatot közölni.

A szegényebb birtokos réteg az olyan iskolákat kedveli, amelyekben az elméleti oktatás a téli hónapokban (5–6 hónap) történik. 30 ilyen iskola van. De a téli iskola csak elméleti oktatást adhat, ezért bevezették a kirándulások és a nyári gyakorlat rendszerét, csak hogy nem iskolákban és diplomás tanítóknál gyakorolnak, hanem ki-ki a szülei birtoka nagyságának megfelelő mintabirtokot választ magának, ott dolgozik. U. i. a gazdaképzésbe az állam bevonta az ország legtapasztaltabb gazdáit, ezeknek birtokain történik a gyakorlati oktatás. 1928-ban 37 ilyen birtokon 673 tanuló gyakorolt. Most a tanítás már egy évig tart: az elméleti tanfolyamok január–április és október–december, a gyakorlati tanfolyamok május–szeptember végéig tartanak.

De a mezőgazdaság igényei növekedtek, ezért norvég mintára egy és fél éves mezőgazdasági iskolákat is létesítettek, majd mezőgazdasági továbbképző iskolákat, amelyekben a mezőgazdaság és nagybirtok vezetését tanulmányozzák mind gyakorlati, mind elméleti irányban, sőt még a szociális tudományokban való képzésre is nagy gondot fordítanak.

Finnország gyéren lakott föld, alig 11 lélek esik egy négyzetkilométerre. Ezért az állam és a szövetségek (melyekről még később szó lesz) vándortanítókat és tanácsadókat fogadtak (700 embert), akik bejárják a gyéren lakott vidékeket és évenként 8–10 hetes tanfolyamokat rendeznek. Gondot fordítanak arra is, hogy ezen tanfolyamokon bemutatókat és gyakorlatokat tartsanak. Ezenkívül a nép- és paraszt-főiskolák (számszerint 48) is erőteljesen hozzájárulnak a mezőgazdák képzéséhez. Minden iskolai kerületben a nyár folyamán tanácsadók működnek.

Igyekeznek ébren tartani az érdeklődést és megbecsülést apáik foglalkozása iránt. Így lehetett elérni, hogy Finnország erőteljes iparosodása ellenére sem következett be a falusi lakosság számának csökkenése. Minden népiskola rendelkezik egy darab szántóföld fölött, sok iskolának ezenfelül még iskolai kertje is van.

Ily munka azt eredményezte, hogy 1935–36-ban 52 mezőgazdasági intézetük volt, ezekben 331 tanító és 2119 tanuló dolgozott. Azonban ezenkívül sokkal több speciális intézmény is működött. Vegyük ezeket és eredményeiket szemügyre.

A finnek hamarosan belátták, hogy csupán általános mezőgazdasági irányú iskolák létesítésével nemzeti gazdaságukat nem emelhetik magas színvonalra; ezért már 70–80 évvel ezelőtt megkezdték különleges irányú szakiskolák létesítését. Így 40 állatgondozó képző iskolájuk van, amelyekben 149 tanító vezetésével 1523 növendék dolgozik. Az ilyen iskolákba a népiskolai tanulmányok után léphetnek be a tanulók, azonban előbb legalább egy évi gyakorlatot kell folytatniuk valamelyik mintagazdaságban. 280 ilyen mintagazdaságuk van.

A tejjgazdaság Finnország nemzeti gazdaságának jelentős részét

alkotja. Ezért külön tejgazdasági iskolák vannak (4 állami iskola, 76 tanulóval), de vannak magánkézben levő és állami sajtkészítő iskolák is. Találunk csikósképző intézeteket, baromfityenyésztés, disznónevelés tanítását szolgáló intézményeket, öt alsófokú kertészeti iskolát, 17 mintakertészetet, háziasszony képzőket, háztartási iskolákat, gazdasági gyakorló intézeteket, mezőgazdasági intézetekhez csatlakozó tanítóképzőket s. i. t. A tanulmányi idő átlag két év. A felsőfokú mezőgazdasági és erdészeti kiképzés a helsinki egyetemen történik. Az erdőgazdasági karnak 47 oktatója van. Most különválik az egyetemről, önálló főiskolává alakul, pompás és hatalmas épülete már készen áll (875 hallgatója van most a karnak).

Gazdasági egyesületek is oktatják a mezőgazdákat, az egyesületek taglétszáma 275.000. Az állam 1923-ban 9 kísérleti intézetet létesített mezőgazdasági kémiai és fizikai, növénytermelési, állat- és növény-nemesítési célokra, azonkívül magellenőrző és magkísérleti állomások keletkeztek. Ennyi gondoskodás láttán nem meglepő, hogy a finnek csodálatos eredményeket értek el a mezőgazdaság terén. Mikor eredményeiket a magyar eredményekkel összevetjük, ne feledjük, hogy a mai Magyarországnak *háromszor annyi* lakosa van, mint Finnországnak és hazánk földjének termékenysége a köves és sziklás finn talajával *alig hasonlítható* össze. Lássuk eredményeiket:

A gazdasági oktatás ügye nálunk is fejlődőben van, így az elemi továbbképző iskolák 20 %-a gazdasági irányú. Azonban nagyon kevés a tisztán mezőgazdasági szakiskola. Van négy felső mezőgazdasági iskolánk 529 tanulóval. A mezőgazdasági középfokú iskoláinkban 1935—36-ban kb. 2100 tanuló járt, míg a háromszorta kisebb Finnországban csak az általános irányú gazdasági iskolákba ugyancsak ebben az évben 2119, tehát több tanuló járt, a különleges tanfolyamokat pedig kb. 4000 tanuló látogatta. Ennek és a finnek laboratóriumi kutatásainak, újító és tanuló szemlének az eredményekben is megvan a nyoma. Legjobb, ha a számokat hagyjuk beszélni, azokról mindenki tudja, hogy nem elfogult rokonszenvvel állítom oda a finn nép munkáját követendő például.

A finnek tejgazdasága világhíres. A finn tej minősége kiváló, mivel tehénbetegségek, tüdővész- és tífuszbacillusok terjesztése, száj- és körömfájás már egy évtizede nem fordulnak elő, a tejet nyers állapotban hozzák forgalomba, miáltal az tápértékét teljesen megtartja. A finnek napi tejfogyasztása fejenként 8 dl. A finneknek másfél millió szarvasmarhájuk van, nekünk csak két millió, bár számarányunk szerint 4—5 millió szarvasmarhával kellene rendelkezünk. Mi 6 millió kg. vajat exportálunk, bár *több* tehenünk van, ők tíz millió kg.-ot, a finnek 23 millió kg. vajat termelnek, mi *több* tehénnel csak 12 és fél millió kg.-ot. Ők ezenkívül 4 millió kg. sajtot termelnek, kiváló holland sajt mesterek segítségével, mi 4 és fél millió kg.-ot. De nézzük meg a többi számot is. A legtöbb munkát a finnek ma már géppel végeztetik. A fővárosi piacra legtöbbször gépkocsin, vagy motorcsónakon hozzák be az árut, a cséplést gép végzi, a járgány ismeretlen, rengeteg a traktor és a teherautó (14.000, nálunk 5000). Mégis a finneknek viszonylagosan több

lovuk van, mint nekünk : 334.000 Finnországban, 885.000 Magyarországon. Ugyanezt elmondhatnók a juhokról és az állattenyésztés minden ágáról. Még csak egy példát említek. A finnek nem állatszépségek, tehenprimadonnák megbámulására rendezik mezőgazdasági kiállításait. A szépség csak a hozzá nem értők számára fontos ; a finnek azokat az állatokat jutalmazták, amelyeknek teljesítőképesége munka, utódok, szolgáltatás, kevés takarmányfogyasztás szempontjából a legjobb. Így a tehének legkiválóbbja egy Ayrshire-i, amely egy évben 9032 kg. tejet adott, pedig az évi finn átlag 2761 kg. Az ilyen tehén megérdemli a nagyarányt.

A finnek ezen gazdasági eredményeket nagyfokú gyakorlati érzéküknek, északi józanságuknak, tudományos munkájuknak és főképen a szövetkezeti rendszernek köszönhetik. Az egyén nem érvényesülhetett a természet erői ellen vívott harcában : az őstermelő társadalomnak össze kellett fognia. Az egész országot hatalmas szövetkezeti rendszer hálózta be, amelynek tagjai az őstermelők és így az értékesített árú eladási árának mintegy 85 %-át a termelő kapja meg.

Alexis Kivi életének történetéből és a neve emlékére alapított iskola leírásából indultunk ki. Ezen hosszú körséta után térjünk vissza hozzá és életének főművéhez, az első európai parasztrehányhoz „A hét testvér“ című műhöz. E regény a Jukola-testvérek vad fiatalágáról szól. A hét testvér apja halála után nem akar dolgozni : cserkészésre, kalandozásra, kisüstön-főzésre, vadászásra és kegyetlen verekedésekre adja magát. A testvérek kilépnek a falu közösségéből, erdőbeli tanyájukra vonulnak. Megtagadják a nép közösségét, de ekkor a nép is megtagadja őket. Visszautasítják a pap és tanító segítő kezét, de ezután csapás csapásra hull rájuk. Be kell látniok, hogy nem élhetnek elvadult módon, távol a falu népétől, visszatérnek és nekifognak a földművelésnek és írástanulásnak. Be kell látniok, hogy vadsággal, művelődés és munka nélkül nem jutnak előbbre.

A hét testvért ábrázoló szobron hét torzonborz alak hétfelé rázza öklét, a szélrózsa minden irányába kiáltanak tele torokkal. Még a legnagyobb veszély közepette sem fognak össze, hanem testvérharcban pusztítják egymást. A csapások kijózanítják őket, szelíd vonásuak lesznek és egymás kezére dolgoznak. Mint Kivi hét testvére, úgy szelídült értelmes ösztönükre a finn nép.

Erdődi József.

IRODALOM

Ferdinandy Mihály : Középeurópa. Budapest, 1940. 127. old. Cserépfalvi kiadás.

A nemzeti államok ébredése korában Herder a nemzetek igazi éltető elemét a népesség fejlesztésében látta. Rámutatott a néplélek sajátos megnyilatkozásaira az irodalomban és vallásban egyaránt. Ezt a tételt bővítette ki Humboldt, amikor a népi egyéniség egyik sajátos tartalmi ismérvét a történelemben kereste. A magyar középiskolai Utasítások ennek a meglátásnak értelmében hangsúlyozzák a történelem tanításában az oknyomozó, elmélkedő eljárásmodnak hasznát és szükségességét. Ez teszi ugyanis lehetővé, hogy a magyar és világtörténelem belső összefüggéseit, nemzeti törekvéseinket „sub specie Europae“ tudjuk nézni. Történelmünket így felmérve